

Hitelezési folyamatok

2014. augusztus

Hitelezési folyamatok

2014. augusztus

Hitelezési folyamatok

(2014. augusztus)

Az elemzést készítette: Dancsik Bálint, Winkler Sándor

(Pénzügyi rendszer elemzése igazgatóság)

A kiadványt jóváhagyta: dr. Balog Ádám alelnök

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: Hergár Eszter

1054 Budapest, Szabadság tér 9.

www.mnb.hu

A *Hitelezési folyamatok* című kiadvány célja, hogy átfogó képet mutasson a hitelezés legfrissebb trendjeinek alakulásáról, valamint segítséget nyújtson ezen folyamatok megfelelő értelmezéséhez. Ennek érdekében részletesen bemutatja a hitelaggregátumok, a bankok által észlelt hitelkereslet, valamint a hitelezési feltételek alakulását. A hitelezési feltételeken belül megkülönböztetünk ár- és nem árjellegű feltételeket. A nem árjellegű feltételek azt befolyásolják, hogyan alakul a bankok által hitelképesnek tartott ügyfelek köre, és azok milyen feltételek mellett juthatnak hitelhez. Az árjellegű feltételek pedig azt mutatják, hogy a hitelképes vállalatok milyen áron juthatnak hitelhez. Az elemzés ezenkívül a Pénzügyi Kondíciós Index (PKI) segítségével összefoglalja a pénzügyi közvetítőrendszer gazdaságra gyakorolt hatását. Az elemzésben vizsgált főbb statisztikák a következők.

- A hitelaggregátumok a gazdasági szereplők hitelállományának mennyiségi alakulását ismertetik a hitelintézeti szektor mérlegstatisztikái alapján. Az új kihelyezések volumene és a hitelintézeti hitelek árfolyamhatásoktól megtisztított nettó állományváltozása egyaránt bemutatásra kerül. 2013 negyedik negyedévével az elemzés a teljes hitelintézeti szektor (bankrendszer és fiókok, szövetkezeti hitelintézetek) hitelezési folyamatait mutatja be.
- A nem árjellegű hitelezési feltételek változása kvalitatív módon jelenik meg a hitelezési felmérés alapján, amelyben az adott szegmensben aktív bankok – melyek együtt 85–95 százalékát fedik le a hitelpiacnak – adnak indikációt a változás irányára a viszonyítási időszakhoz képest. A hitelezési felmérésben árjellegű feltételek – a forrásköltség feletti felár, a kockázatos hiteleken lévő prémium, illetve a felszámolt díjak – is szerepelnek kvalitatív módon.
- A kamatstatisztikák a hitelintézeti új megvalósult kihelyezések szerződésösszegével súlyozott aggregált kamatait, azaz árjellegű feltételeit tartalmazzák. A hitelkamat felbontható a referenciakamatra, illetve a referenciakamat feletti felárra.
- A hitelezési felmérés alapján az adott szegmensben aktív bankok az általuk észlelt hitelkereslet alakulására, várakozásaikra a hitelezési felmérésben válaszolnak kvalitatív módon. Hasonlóan a hitelezési feltételekhez, a bankok a változás irányára adnak indikációt.
- A hitelezési folyamatokat leíró indikátorok és a Pénzügyi Kondíciós Index módszertanáról az elemzés végén található melléklet ad részletes tájékoztatást. A kiadványon belül a hitelezési felmérés eredményeit fókuszáltan mutatjuk be, de a kérdésekre adott válaszokat, illetve az eredményeken alapuló ábrakészletet az MNB honlapján a hitelezési felmérés oldalon teljes körűen publikáljuk.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Vezetői összefoglaló	5
2. Hitelezési folyamatok a vállalati szegmensben	6
3. Hitelezési folyamatok a háztartási szegmensben	12
Melléklet: Módszertani megjegyzések	16

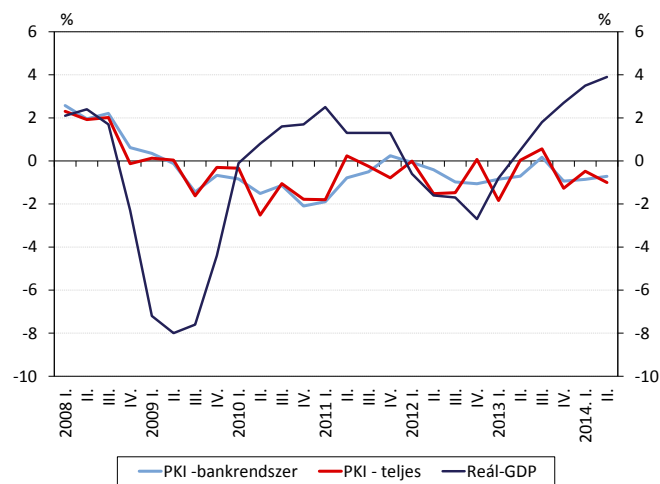
1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

2014 második negyedében a hitelintézeti szektor vállalati hitelállománya mintegy 43 milliárd forinttal bővült a tranzakciók hatására. A folyósítások mind a forint-, mind a devizahitelek esetében meghaladták a törlesztéseket. A kedvező negyedéves adat érdemben hozzájárult ahhoz, hogy a vállalati hitelezési folyamatokban 2013 harmadik negyedében elinduló javulás ne törjön meg. A vállalati hitelezés dinamikája a korábbi évekhez képest egyértelműen javuló tendenciát mutat, amiben jelentős szerepet játszott a Növekedési Hitelprogram és a jegybanki alapkamat-csökkentések hatására kialakuló alacsony kamatkörnyezet. A kkv-hitelállomány éves alapon 1,2 százalékkal, míg a teljes vállalati hitelállomány valamivel 0 százalék feletti ütemben emelkedett. Az NHP-n belül szerződött hitelek volumene a második negyedévben mintegy 131 milliárd forintot tett ki, a program elindulása óta pedig a teljes kibocsátás meghaladta az 1000 milliárd forintot. A második szakaszon belül leszerződött 325 milliárd forint 98 százaléka új hitel, amin belül az új beruházási hitelek (és új lízingügyletek) részesedése 61 százalék. A piaci alapon szerződött hitelek esetében a hitelfeltételek továbbra is szigorúak, és a bankok a második negyedévben sem számoltak be enyhítésről. A megvalósult ügyletek finanszírozási költségei mérséklődtek a második negyedévben, és a legtöbb részpiacon a referenciakamat feletti felár is csökkent.

A teljes hitelintézeti szektor háztartási hitelállományában folytatódott a zsugorodás – mintegy 61 milliárd forinttal – a devizahitel-állomány leépülésének hatására, ugyanakkor tranzakciókból eredően a forint-hitelállomány emelkedni tudott. Utóbbi annak köszönhető, hogy az új kihelyezések volumene jelentősen emelkedett. A háztartási hitelállomány tranzakciókból eredő éves állománylépülési üteme 4,9 százalék volt a negyedév végén, ami a devizahitelek mintegy 10 százalékos csökkenésének és a forinthitelek 1,3 százalékos emelkedésének eredőjeként állt elő. A hitelezési felmérésben a bankok nettó értelemben vett több mint harmada számolt be a hitelfeltételek enyhítéséről mind a lakáscélú, mind pedig a fedezetlen fogyasztási hitelek esetében. Az új lakáshitelek átlagos felárában folytatódott az utóbbi három negyedévben tapasztalt csökkenő tendencia, azonban a felár még mindig közel 2 százalékponttal meghaladja a régiós átlagot.

Az előzetes adatok alapján számított, a vállalati és a háztartási szegmens hitelezési folyamatait, valamint a monetáris kondíciókat összegző Pénzügyi Kondíciós Index szerint a bankrendszer kontrakciós hatása enyhén mérséklődött a negyedév során.

Pénzügyi Kondíciós Index (PKI) és a reál-GDP éves növekedése

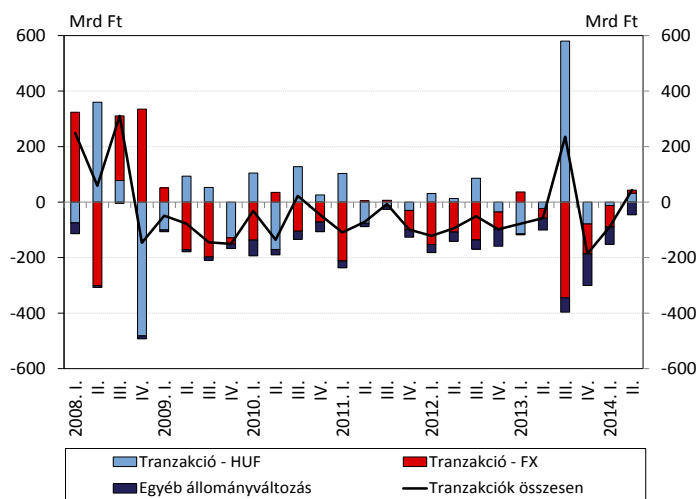
Megjegyzés: Előzetes adatok alapján. A PKI éves növekedési üteme azt mutatja, hogy mennyi a pénzügyi közvetítőszektor (bankrendszer) hozzájárulása a reál-GDP éves növekedési üteméhez. Míg a bankrendszeri alindex csak a hitelezéssel kapcsolatos változókat tartalmazza, addig a „teljes” index a monetáris kondíciókat, vagyis a bankközi kamatot és az árfolyamot is.

Forrás: MNB.

2. HITELEZÉSI FOLYAMATOK A VÁLLALATI SZEGMENSZEN

A nem pénzügyi vállalati szektor 2014 második negyedévében nettó hitelfelvevő volt a teljes hitelintézeti szektorral szemben. A folyósított hitelek volumene mintegy 43 milliárd forinttal haladta meg a törlesztések nagyságát. A folyósítások és törlesztések egyenlege mind a forint-, mind a devizahitelek esetében pozitív volt. A második negyedévben a Növekedési Hitelprogram keretein belül 131 milliárd forint értékben kötöttek szerződést a bankok, míg a folyósítások 117 milliárd forintot tettek ki. A kedvezően alakuló negyedév érdemben hozzájárult ahhoz, hogy a teljes vállalati hitelállomány tranzakciókból eredő éves növekedési üteme 0, míg a kis- és középvállalkozásoké 1 százalék fölé emelkedjen. A hitelezési felmérésre adott banki válaszok alapján a hitelfeltételek nem változtak érdemben. A megvalósult ügyletek átlagos kamata csökkenő finanszírozási költségekről tanúskodik, amelyet a forinthitelek esetében a jegybanki alapkamat csökkenése is támogatott. A referenciakamat feletti felár a részpiacok többségében mérséklődött az előző negyedévihez képest. A bankok a hitelkereslet bővülését érzékelték az első negyedévhez képest, elsősorban a hosszú lejáratú termékek iránt. A hitelezési folyamatok a régió többi térségében is az élénkülés jeleit mutatják.

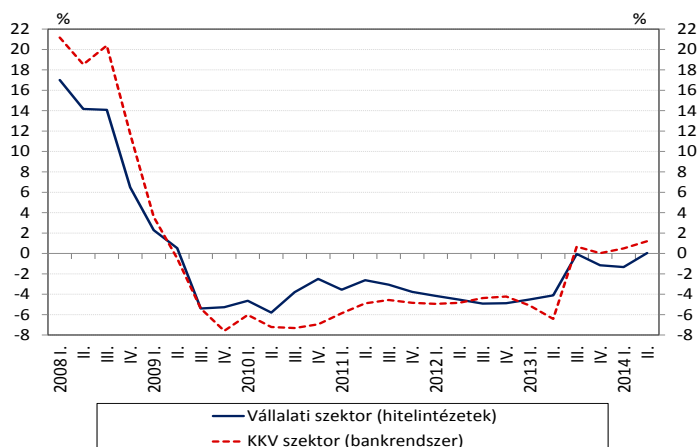
1. ábra: A vállalati hitelállomány nettó negyedéves változása denomináció szerint

Megjegyzés: Szezonálisan nem igazított és árfolyamhatással gördítetten korigált nettó hitelállomány-változás.

Forrás: MNB.

2. ábra: A teljes vállalati és a kkv-szektor hitelállományának éves növekedési üteme

Megjegyzés: A vállalati szektor időszora tranzakciók alapján, míg a kkv-idősor 2013 negyedik negyedévtől becslés alapján számítva.

Forrás: MNB.

Hazai vállalati hitelezés

A vállalati szektor nettó hitelfelvevő volt a második negyedévben.

Az előző két negyedév csökkenő tendenciáját követően 2014 második negyedévében a tranzakciók hatására 43 milliárd forinttal emelkedett a nem pénzügyi vállalatok teljes hitelintézeti szektorral szemben fennálló hitelállománya (1. ábra). A negyedév során a folyósítások a forinthitelek esetében 32 milliárd forinttal, míg a devizahiteleknél 11 milliárddal haladták meg a törlesztések mértékét. Az egyéb állományváltozás – azaz a hitelleírások és átsorolások összege – összesen 46 milliárd forinttal csökkentette a hitelintézeti szektor vállalati hitelállományát. A negyedév során az éven túli hitelek aránya enyhén emelkedett a teljes állományon belül, ezzel folytatódott a hosszú lejáratú termékek Növekedési Hitelprogram elindulása óta megfigyelhető tértnyerése.

Az éves dinamikát tekintve folytatódtak az előző évben megindult kedvező folyamatok.

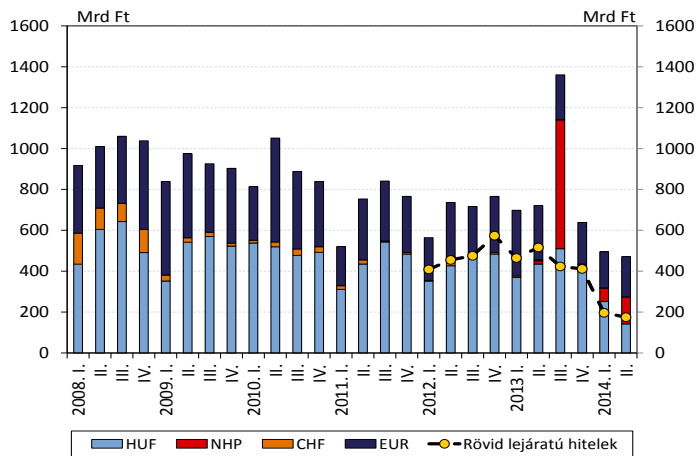
A második negyedévben kedvezően alakuló tranzakciós adat érdemben hozzájárult ahhoz, hogy a 2013 harmadik negyedévében a Növekedési Hitelprogram elindításával a vállalati hitelezési folyamatokban elinduló javulás tartós maradjon. A javuló alapfolyamatok különösen a kis- és középvállalkozások szegmensében érhetőek tetten: a tranzakciós alapú éves növekedési ütem e szegmensben mintegy 1,2 százalékot tett ki (2. ábra).¹

Az új szerződéskötések volumene a korábbi időszakokhoz képest továbbra is visszafogottan alakul, részben technikai hatás következtében.

A második negyedévben a teljes hitelintézeti szektor mintegy 471 milliárd forint összegben kötött új hitelszerződéseket a vállalati szektorral (3. ábra). A szerződések nagyobbik része (mintegy 274 milliárd forint)

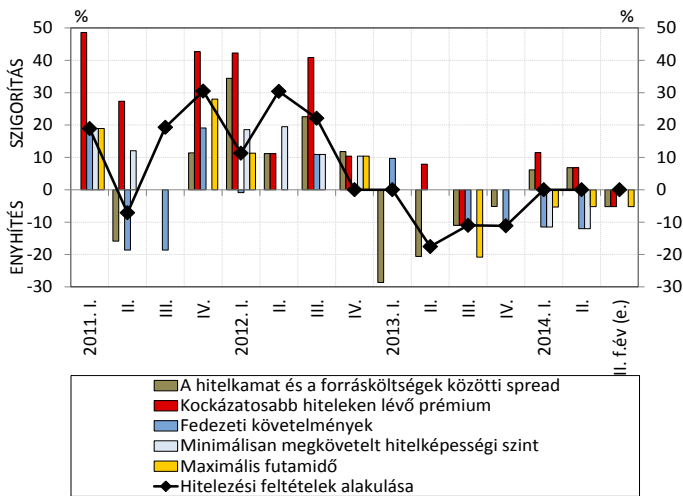
¹ A kkv szegmens tranzakcióit az egyéb állományváltozások (leírás és átsorolás) állományarányos szétbontása segítségével becsüljük.

3. ábra: Új kihelyezések a vállalati szegmensben

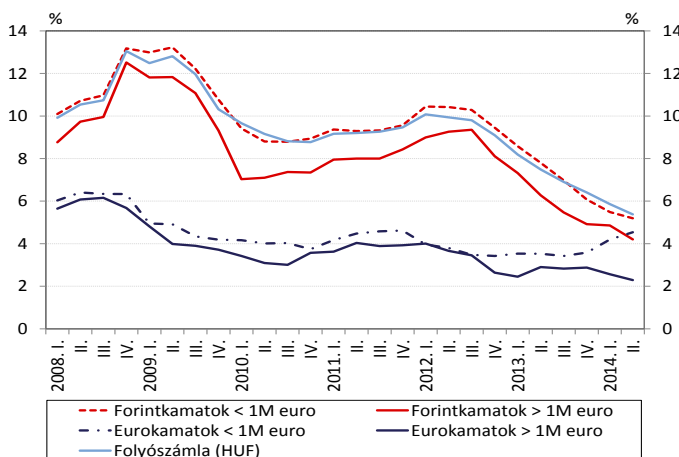
Forrás: MNB.

4. ábra: Hitelezési feltételek változása a vállalati szegmensben

Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

5. ábra: Vállalati új kihelyezések kamatlába

Megjegyzés: változó kamatozású, vagy maximum egy éves kamatfixálással rendelkező hitelek.

Forrás: MNB.

forintban denominált, aminek közel fele a Növekedési Hitelprogram keretein belül került leszerződésre. Bár a bruttó kibocsátás volumene a korábbiakhoz képest visszafogottnak mondható, ez nem feltétlen jelenti a banki finanszírozás mértékének csökkenését. A bruttó kibocsátás mutató rendkívül érzékeny a banki hitelállomány átlagos futamidejére: a futamidők hosszabbodása esetén az adott időszakra jutó törlesztések – és így a refinanszírozási igények – is alacsonyabbak, így azonos volumenű hitelállomány fenntartásához kevesebb új szerződés kötése van szükség.

A hitelfeltételek széleskörű enyhítése továbbra sem jellemző. A hitelezési felmérésre adott válaszok alapján a bankok nem változtatták érdemben a hitelfeltételeket. Bár a feltételek összességében egyik válaszadó szerint sem változtak jelentős mértékben, a részfeltételek tekintetében a nem árjellegű feltételek enyhülése és az árjellegűek szűk körű szigorítása látszódik. A válaszadó bankoknak az előző negyedévihez hasonló aránya – nettó értelemben² vett 12 százaléka – enyhített a fedezeti követelményeken és a minimálisan megkövetelt hitelképességi szinten, míg a kockázatosabb hiteleken lévő prémiumon és a forrásköltség és hitelkamat közötti spreaden a bankok 7 százaléka szigorított a második negyedév során (4. ábra). Az év második felére vonatkozóan a bankok a feltételek változatlanságát irányozták elő.³

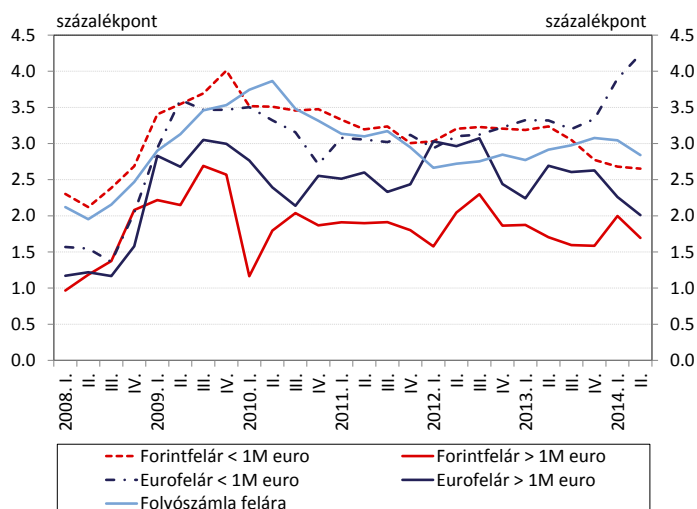
Az újonnan szerződött hitelek átlagos kamatlába mérséklődött az előző negyedévhez képest. A jegybanki alapkamat csökkenésével párhuzamosan a piaci alapú⁴ forintHITELEK kamatlába mérséklődött, az előző negyedévi 5,1 százalékról 4,7 százalékra. A mérséklődés a nagy- és kisösszegű hiteleket egyaránt érintette: előbbinél a kamatok mintegy 0,7 százalékponttal, míg utóbbiak 0,3 százalékponttal csökkentek (5. ábra). A folyószámlahitelek kamatlába mintegy 0,5 százalékponttal mérséklődött. Ezen felül pedig a hitelképes kvv-k számára a Növekedési Hitelprogram második szakasza keretein belül folyósított hitelek kedvezményes, maximum 2,5 százalékos kamatlába jelent kedvező finanszírozási formát. Az euroHITELEK esetében az előző negyedévhez hasonló folyamatok voltak megfigyelhetők: míg a megvalósult kisösszegű hitelek kamatlába emelkedett, addig a nagyobb összegű kihelyezéseké mérséklődött.

² A szigorító és enyhítő bankok különbsége piaci részesedéssel súlyozva.

³ A kérdőív kitöltésének időpontjában még nem volt ismert az MKB Bank állami tulajdonba kerüléséről szóló információ, így az új tulajdonos hitelezési politikája még nem jelenhetett meg a felmérésre adott válaszokban.

⁴ Az új kihelyezések esetében a változó kamatozású vagy maximum egy éves kamatfixálással rendelkező hiteleket vizsgáljuk. Az NHP keretén belül folyósított hitelek többsége éven túli hitel, így az általunk vizsgált kamatlábakat csak a csekélyebb összegű éven belüli NHP-hitelek befolyásolják.

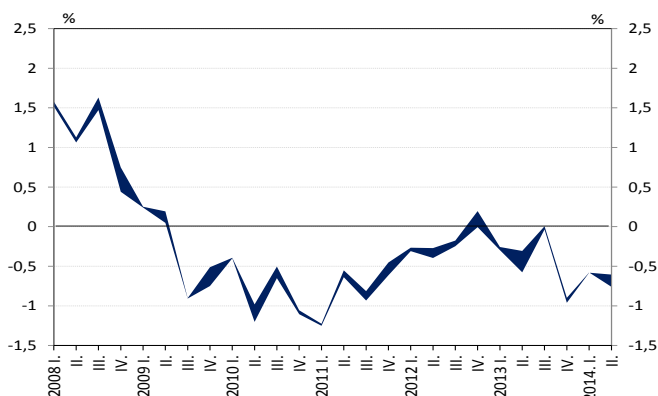
6. ábra: A vállalati új kihelyezések felára

Megjegyzés: 3 hónapos BUBOR, illetve EURIBOR feletti felár. Változó kamatozású, vagy maximum egy éves kamatfixálással rendelkező hitelek.

Forrás: MNB.

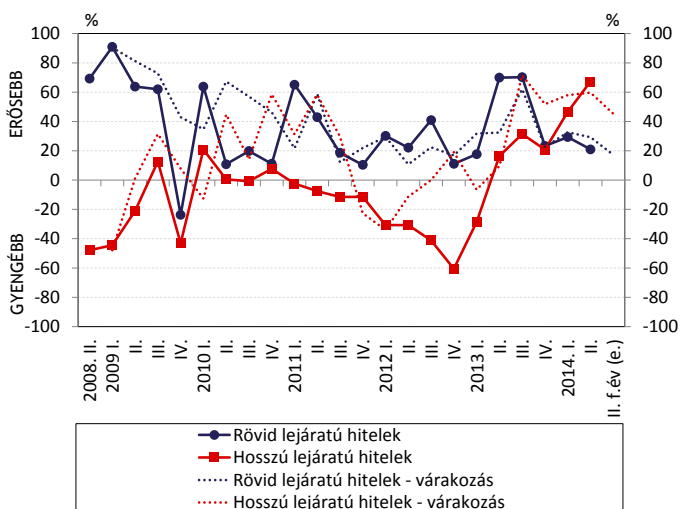
7. ábra: A PKI vállalati hitelezésre vonatkozó részindexe

Megjegyzés: A mutató a pénzügyi kondícióknak a vállalati hitelezésen keresztül a GDP éves növekedésére gyakorolt hatását számszerűsíti. A sáv a módszertani bizonytalanságot jeleníti meg.

Forrás: MNB.

8. ábra: A hitelkereslet változása futamidő szerint

Forrás: MNB, a bankok válasza alapján.

A részpiacok többségében csökkent a referencia kamat feletti felár. Az új forinthitelek átlagos kamatlábának mérséklődése meghaladta a referenciakamat (3-hónapos BUBOR) csökkenésének mértékét, így a felár mérséklődött a második negyedévben. A felár csökkenése elsősorban az 1 millió euro hitelösszeg feletti hitelek esetében jelent meg, míg a kisebb összegű forinthitelek BUBOR feletti felára nem változott érdemben (6. ábra). A kisebb hitelek átlagos felára így 2,7 százalékpont, míg a nagyobb hiteleké 1,7 százalékpont körül alakult. A folyószámlahitelek felára a korábbi emelkedő tendenciát követően immáron második negyedéve mérséklődött, az előző negyedévhez képest mintegy 0,2 százalékponttal. Az eurohitelek esetében a kisösszegű kihelyezések felára az előző negyedévhez hasonlóan emelkedett, mintegy 0,3 százalékponttal, miközben a nagyobb hitelek felára mérséklődött az első negyedévhez képest.

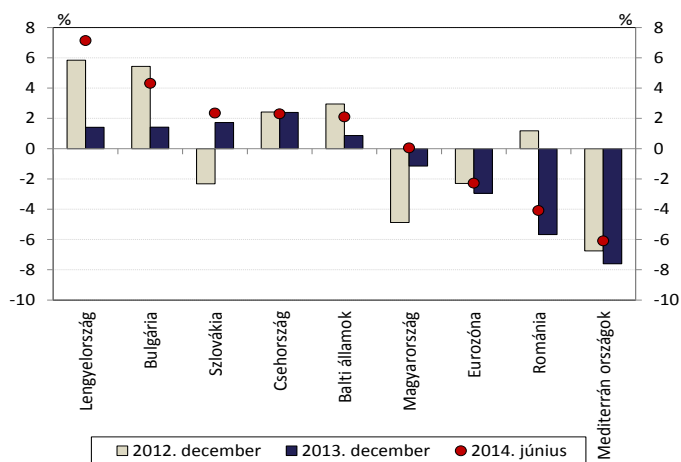
Nem változott érdemben a bankrendszer kontrakciós hatása. 2014 második negyedévében az előzetes adatok alapján becsült Pénzügyi Kondíciós Index vállalati részindexének értéke $-0,6$ százalék körüli szinten tartózkodott, azaz ennyivel romlott a reál-GDP a szűk vállalathitel-kínálat miatt a 2013 és 2014 második negyedéve közötti időszakban (7. ábra). Bár a hitelezési folyamatok az élénkülés jeleit mutatják, a vállalatok finanszírozásának mértéke érdemben elmarad a válság előtti szintjétől. A vállalathitel-feltételek további jelentős enyhülésén keresztül a hitelpiac tartós élénkülésére lenne szükség ahhoz, hogy a vállalathitel-kínálat a gazdasági növekedéshez érdemben hozzá tudjon járulni.

A beruházások élénkülése a hitelkereslet emelkedésének irányába hat. A hitelezési felmérésre adott válaszok alapján a bankok jelentős része, nettó értelemben vett 67 százaléka számolt be a hosszú lejáratú hitelek iránti, míg 21 százaléka a rövid hitelek iránti kereslet növekedéséről (8. ábra). A tárgyi eszközökbe történő beruházások növekedését a bankok nettó értelemben vett 70 százaléka, a növekvő készletfinanszírozási igényt 65, az általános kamatszínvonal csökkenését pedig 48 százaléka jelölte meg, mint a kereslet növekedésének irányába ható tényezőket. A várakozások szerint a második félévet is a hitelkereslet bővülése jellemezheti, amit legnagyobb részben továbbra is a tárgyi eszközökbe történő növekvő beruházás indukálhat.

Nemzetközi kitekintés a vállalati hitelezésben

A régiós hitelezési folyamatok is az élénkülés jeleit mutatják. Az év második negyedévében az eurozónában összességében mérséklődött a hitelállomány, míg a KKE-

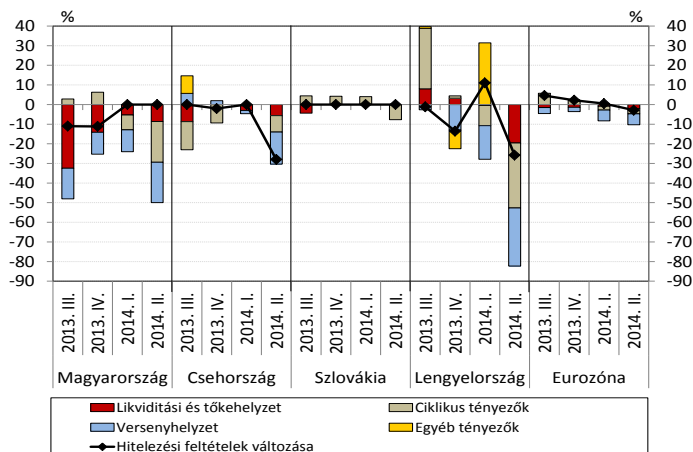
9. ábra: Vállalati hitelek tranzakció alapú éves növekedési üteme nemzetközi összehasonlításban

Megjegyzés: Mediterrán országok: Görögország, Olaszország, Portugália, Spanyolország. Balti államok: Észtország, Litvánia, Lettország.

Forrás: EKB, MNB.

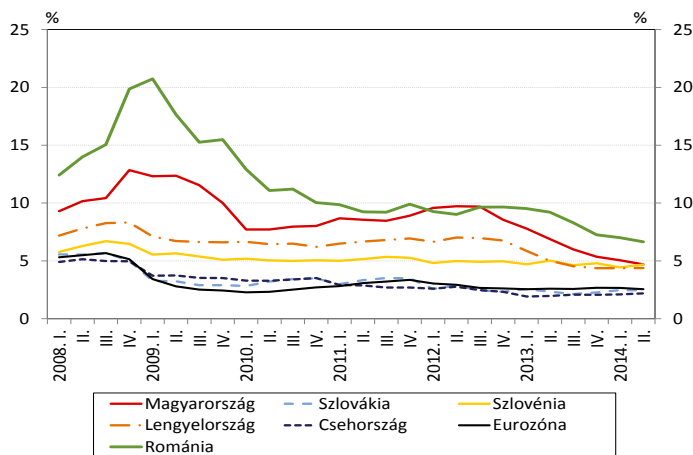
10. ábra: Vállalati hitelek feltételeinek változása és a változás irányába ható tényezők nemzetközi összehasonlításban

Megjegyzés: Az egyes kategóriák a tematikusan odatartozó tényezők számtani átlagaként adódnak. A pozitív értékek a feltételek szigorodását, a negatívak az enyhítést jelölik.

Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

11. ábra: Kamatkondíciók nemzetközi összehasonlítása hazai devizában nyújtott vállalati hiteleknél

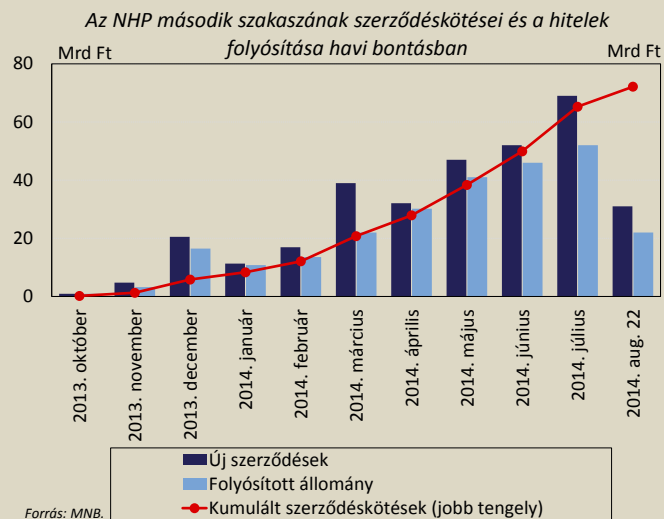
Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

országok mindegyikében emelkedett. A fejlett országokat tekintve továbbra is a monetáris unió polarizáltsága olvasható ki a tranzakciós adatokból. A hitelállomány az elmúlt negyedévben 8 eurozóna tagországban emelkedett, míg 10 tagországban – köztük a mediterrán országokban – csökkent a tranzakciók hatására. Az elmúlt egy évet tekintve a hitelezési folyamatok élénkülése látszódik a régióban, az éves növekedési ütem az előző negyedévhez és az év végéhez képest is emelkedett. Ezen belül Lengyelországban és Bulgáriában dinamikusan élénkül a hitelezés, azonban Romániában még mindig 4 százalékos meghaladó éves állományleépülési ütem figyelhető meg. (9. ábra).

Enyhébb feltételek mellett jutnak hitelhez az eurozóna vállalatai. A második negyedéves hitelezési felmérések alapján enyhültek, vagy változatlanok maradtak a vállalati hitelfeltételek a régióban. Kedvező fejlemény, hogy az eurozónában 2007 második negyedéve óta első alkalommal számoltak be a bankok enyhülő hitelfeltételekről. A visegrádi országok közül Lengyelországban és Csehországban szélesebb körű enyhítés, míg Szlovákiában hazánkhoz hasonlóan a feltételek változatlansága volt jellemző. A hitelfeltételek alakulását befolyásoló főbb tényezőket tekintve homogén a kép a régióban: a ciklikus tényezők az összes, a likviditási- és tőkehelyzet, valamint a versenyhelyzet pedig a legtöbb országban a feltételek enyhítésének irányába hatott (10. ábra). Magyarországon előretekintve a bankok nettó értelemben vett 7 százaléka a szigorítás irányába ható tényezőként jelölte meg a tőkehelyzetet, amiben a devizahitelek rendezésével kapcsolatos Kúria-döntésnek is szerepe lehetett.

Már nem számít kirívónak a magyar vállalatok finanszírozási költsége. Bár a kamatfelárat tekintve Magyarország több negyedév óta folyamatosan megfelel a régiós átlagnak, a kamatlábak szintje – a magasabb alapkamat következtében – tartósan a visegrádi országok és az eurozóna átlaga felett helyezkedett el. A kamatcsökkentési ciklus következtében azonban 2014 második negyedévére az újonnan szerződött vállalati hitelek átlagos kamatszintje már a lengyel és a szlovén szintre – 5 százalék alá – csökkent (11. ábra). A régiós országokban a negyedév során Romániában és Szlovéniában változott érdemben a kamatszint: előbbiben 0,4 százalékpontos csökkenés, míg utóbbiban 0,3 százalékpontos emelkedés volt jellemző. Az eurozónában enyhén csökkent a vállalati hitelek átlagos kamatlába. A mérséklődéshez az átlag feletti kamatszinttel rendelkező mediterrán országok csökkenő finanszírozási költsége érdemben hozzájárult.

Keretes írás: A Növekedési Hitelprogram második szakaszának eddigi eredményei

2014. augusztus 22-ig a Növekedési Hitelprogram első és második szakaszában együttesen több mint 1000 milliárd forint értékben kötöttek szerződést a hitelintézetek a programban részt vevő több mint 13 ezer kis- és középvállalkozással. A második negyedév során jelentősen gyorsult a hitelprogram kihasználtsága, melynek köszönhetően a második szakasz új szerződéseit már 325 milliárd forintot tesznek ki. A szerződéseknek az első szakaszban tapasztaltnál jóval magasabb aránya – mintegy 98 százaléka – új hitel. Az újonnan folyósított hitelek közül a beruházási hitelek aránya 61 százalék, az új forgóeszközhitelké 23 százalék, míg az EU-s támogatások előfinanszírozására nyújtott hitelek (továbbiakban EU-s hitel) részesedése 16 százalék. A hitelkiváltások összege alacsony, augusztus elején nem érte el a 7 milliárd forintot.

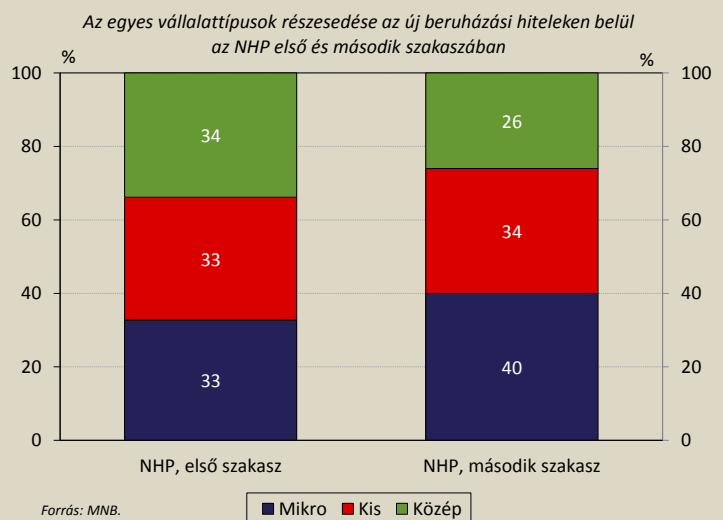
Az NHP második szakaszában az első szakaszhoz képest számottevően – 33 százalékról 40 százalékra – nőtt a mikrovállalkozások súlya az új beruházási hitelekben. A mikrovállalkozások magasabb aránya vélhetően arra vezethető vissza, hogy a program hosszabb időkerete miatt a hitelintézetek a kisebb ügyfelek hiteligényeit is ki tudják elégíteni. Az új ügyfelek térnyerését tükrözi az is, hogy kifejezetten alacsony – mindössze 16 százalék – azon vállalkozások aránya, amelyek a második szakaszt megelőzően az első szakaszban is részt vettek.

A jegybank, figyelembe véve a hitelintézetek és az üzleti szféra képviselőinek visszajelzéseit, lehetővé tette a programban a pénzügyi lízing nyújtását. 2014. augusztus 22-éig több mint 24 milliárd forint értékben kötöttek lízingügyletet a program keretében. Ezeknél az ügyleteknél az átlagos hitelméret 10 millió forint alatti, amit szintén magyarázhat, hogy az alacsonyabb hitelígénnel rendelkező kisebb vállalkozások nagyobb súllyal vesznek részt a programban.

Az első szakaszhoz képest minden vállalat típus esetén csökkent az átlagos hitelméret. Az átlagos hitelméret alakulását hitelcélonként tekintve azonban csak az új beruházási hitelek esetében csökkent számottevően az átlagos hitelösszeg (48 millió forintról 24 millió forintra), míg az új forgóeszközhitel esetében kis mértékben emelkedett (51 millió forintról, 57 millió forintra). Ez részben összetétel-hatást tükröz, tekintettel arra, hogy az új forgóeszközhitel iránt főleg a relatíve nagyobb KKV-k mutatnak érdeklődést, míg a mikrovállalkozások közel 80 százalékban új beruházási hiteleket vesznek fel az NHP-n belül.

A második szakasz új beruházási hiteleinek futamideje enyhén alacsonyabb az első szakaszban tapasztalt értéknél. A második szakaszban az új beruházási hitelek szerződéses összeggel súlyozott futamideje 7 év, míg az első szakaszban 8 év volt. A futamidő kismértékű rövidülése szintén összefügg a mikrovállalkozások második szakaszban tapasztalható nagyobb súlyával. Mivel a kisebb vállalkozások kockázatosabbak, ezért a bankok valamivel rövidebb futamidő mellett hajlandók hitelt nyújtani nekik. Ugyanakkor az átlagosan 7 éves futamidő is jelentősen meghaladja a program indulása előtt folyósított új beruházási hitelek átlagos futamidejét.

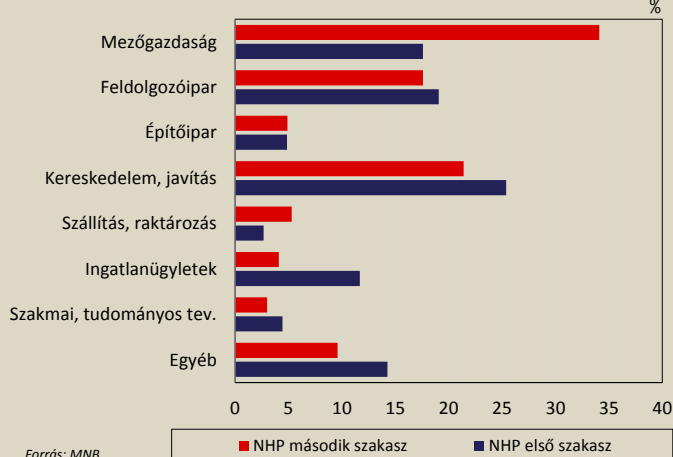
A kisebb hitelintézetek arányaiban nagyobb mértékben finanszírozzák a kisebb vállalkozásokat, mint a nagybankok. Bár a nagybankoknál is számottevő súllyal jelennek meg a mikrovállalkozások, ezen intézmények arányaiban nagyobb mértékben fókuszálnak a méretüket tekintve nagyobb KKV-kra. Az új hitelek megoszlását bankcsoportonként tekintve elmondható, hogy a nagybankok az első szakaszhoz hasonlóan a második szakaszban is közel fele-fele arányban folyósítanak új

⁵ EU-s hitelekkel együtt számítva.

beruházási és új forgóeszközhitelket, azzal a különbséggel, hogy a második szakaszban hangsúlyosan megjelentek az EU-s hitelek is. A kis- és közepes bankok, valamint a takarékszövetkezetek kihelyezéseinek közel 80 százaléka új beruházási hitel a második szakaszban.

A hitelek ágazati eloszlása az első és második szakaszban %

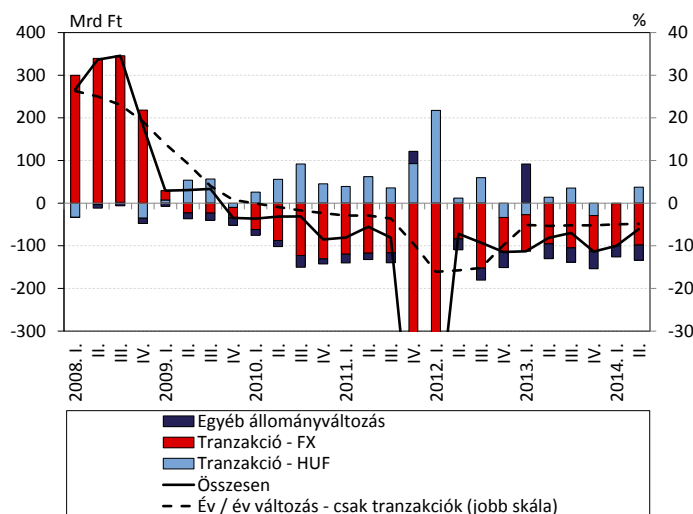

Az ágazati megoszlást tekintve elmondható, hogy az első szakaszban hangsúlyos mezőgazdaság, feldolgozóipar és kereskedelem ágazatok a második szakaszban is számottevő részesedéssel rendelkeznek. A második szakaszban a korábbiaknál is nagyobb mértékű a mezőgazdaság részesedése. A mezőgazdaság szerepének erősödésével egy időben csökkent a regionális koncentráció. Míg a program elindulása előtt a KKV-hitelállományon belül a közép-magyarországi régió részesedése 56 százalék volt, addig az NHP első szakaszában ez 41 százalékot tett ki, míg a második szakaszban ennek a régióknak a részesedése mindössze 26 százalék. Ezzel párhuzamban emelkedett az alföldi régiók részesedése.

3. HITELEZÉSI FOLYAMATOK A HÁZTARTÁSI SZEGMENSZEN

2014 második negyedében a hitelintézetek háztartási hitelállománya a folyósítások és törlesztések hatására mintegy 61 milliárd forinttal mérséklődött. A hitelállomány csökkenése a devizahitelek folytatódó leépülését tükrözi, miközben a forinthitelekben belül a folyósítások közel 40 milliárd forinttal haladták meg a törlesztéseket. Az új szerződéskötések volumene jelentősen, az előző év azonos időszakában tapasztalhoz képest mintegy 45 százalékkal bővült. A hitelezés élénkülése a lakáscélú hitelek esetében a legmarkánsabb, de a személyi hitelek bővülése is számottevő volt. A bankok enyhítettek mind a lakáscélú, mind a fedezetlen fogyasztási hitelek kondícióin, elsősorban az árjellegű feltételeken. A megvalósult ügyletek teljes hitelköltsége mérséklődött a háztartási hitelszegmensek többségében, legtöbbjükben a referencia kamat feletti felár is csökkent. A hitelezési felmérésre adott válaszaikban a bankok döntő többsége a kereslet élénküléséről számolt be a lakáscélú és a fogyasztási hitelek esetében is.

12. ábra: A teljes hitelintézeti szektor háztartási hitelállományának nettó negyedéves változása

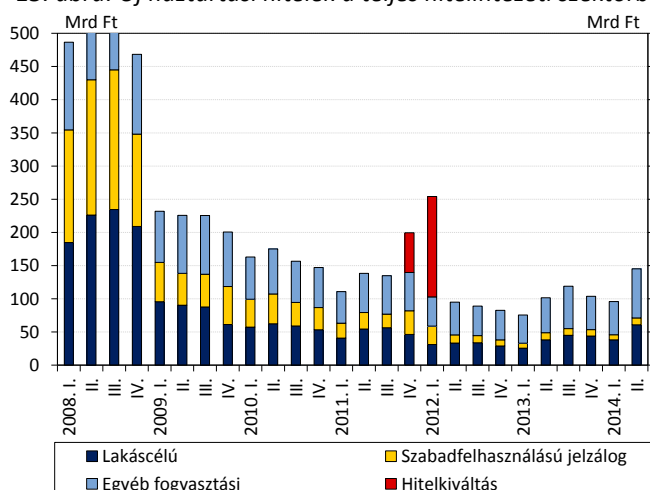
Megjegyzés: Szezonálisan nem igazított és árfolyamhatással gördítettten korrigált nettó hitelállomány-változás.

Forrás: MNB.

Hazai háztartási hitelezés

Folytatódott a hitelállomány forint irányába történő átrendeződése. A hitelintézetek háztartási hitelállománya 2014 második negyedében a tranzakciók hatására mintegy 61 milliárd forinttal mérséklődött (12. ábra). A leírások és átsorolások további 35 milliárd forinttal csökkentették a háztartási hitelállományt. A forinthitelek esetében a folyósítások 37 milliárd forinttal haladták meg a törlesztéseket, míg a devizahitelek állománya 98 milliárd forinttal csökkent a tranzakciók miatt. A tranzakciókból eredő éves állományleépülési ütem nem változott jelentősen az előző negyedévhez képest, értéke 4,9 százalék volt a második negyedévben. A hitelállomány csökkenése egyaránt érintette a lakáscélú és egyéb hitelek is: előbbiek esetén a nettó állományváltozás -40 milliárd forintot, míg utóbbiaknál -56 milliárd forintot tett ki. A devizahitelek csökkenésével és a forinthitel-állomány bővülésével a háztartási hitelállományban folytatódott a forinthitelek arányának emelkedése.

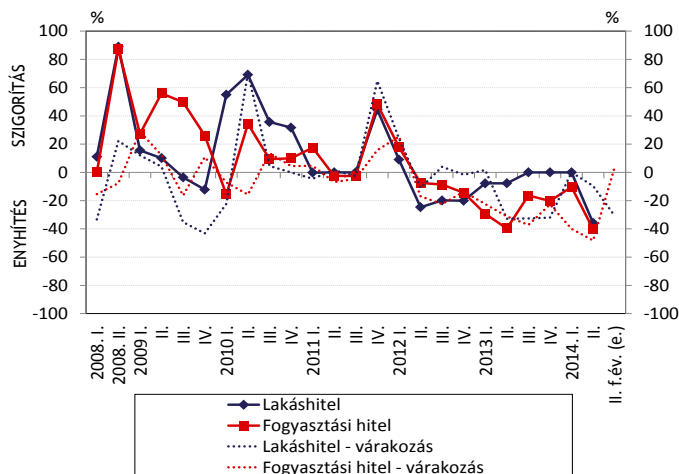
13. ábra: Új háztartási hitelek a teljes hitelintézeti szektorban

Forrás: MNB.

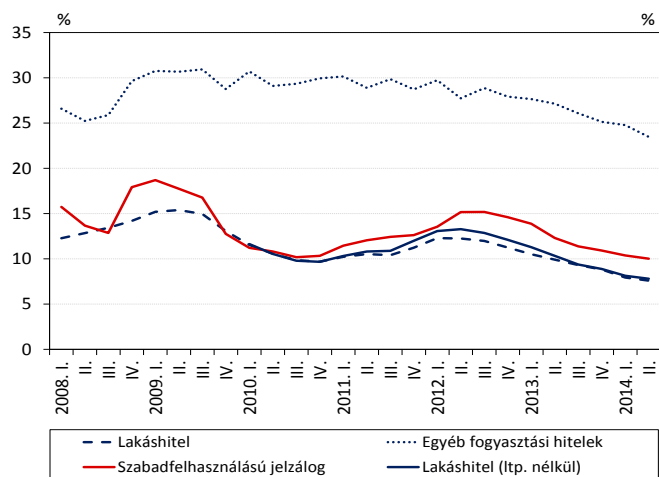
Érdemi élénkülés figyelhető meg az új hitelek volumenében. A teljes hitelintézeti szektor bruttó háztartási hitel kibocsátása 145 milliárd forintot tett ki a második negyedévben, jelentősen meghaladva mind az előző negyedév, mind az előző év azonos időszakának új kibocsátását (13. ábra). 2013 második negyedévéhez képest mintegy 45 százalékkal nagyobb értékben kötöttek új szerződést a bankok. Ilyen mértékű szerződési volumenre utoljára – a végtörlesztési időszak hitelkiváltásaitól eltekintve – 2010-ben volt példa. Az élénkülés legnagyobb mértékben a lakáscélú hitelek volumenében látszódott, de szignifikánsan emelkedett a személyi hiteleké is. Az állami támogatással rendelkező konstrukciók aránya az új kibocsátáson belül az előző negyedévhez képest kis mértékben – 29-ről 27 százalékra – csökkent. Az állami kamattámogatás jelentőségét továbbra is csillapítja a támogatás nélkül is elérhető alacsony kamatszint és az állami támogatás limitált mértéke: a támogatás az ügyfél által fizetendő ügyleti kamat

14. ábra: A hitelezési feltételek változása

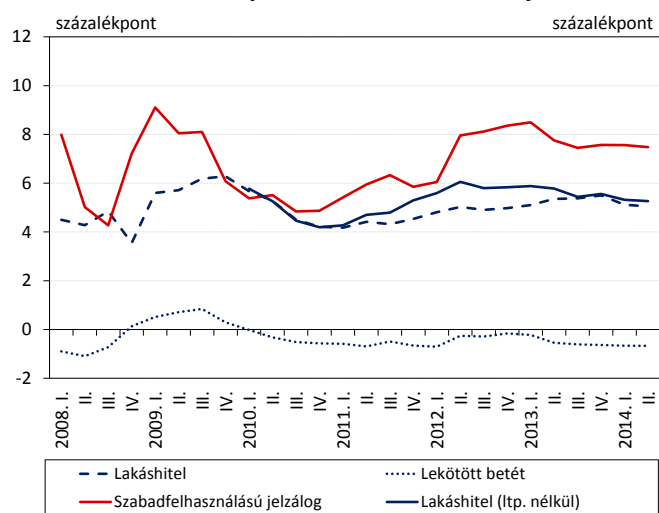
Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

15. ábra: Az új háztartási hitelek THM-szintje

Forrás: MNB.

16. ábra: Az új háztartási hitelek kamatfelára

Megjegyzés: 3 hónapos BUBOR feletti kamatfelár. THM alapú felárak.

Forrás: MNB.

mértékét maximum 6 százalékgig csökkenti, ez alatt a kamattámogatás megszűnik.

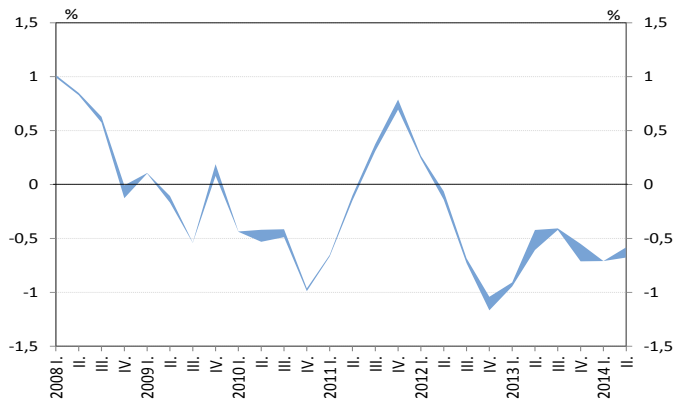
A bankok a lakáscélú és a fogyasztási hitelek feltételein is enyhítettek. A hitelezési felmérés keretein belül megkérdezett bankok nettó értelemben vett 35 százaléka enyhített a lakáscélú, míg mintegy 40 százaléka a fedezetlen fogyasztási hitelek feltételein (14. ábra). Az enyhítések mindkét hitelszegmensben legnagyobb mértékben az árjellegű feltételeket érintették, elsősorban a forrásköltség és a hitelkamat közötti felárat, továbbá a hitelfolyósításért felszámított díjakat. A banki hitelfeltételek fokozatos enyhülése a megvalósult lakáscélú ügyletek átlagos hitelfedezeti arányában (LTV) is tükröződik: a mutató 2012 második negyedévi mélypontja óta közel 10 százalékponttal 57 százalék fölé emelkedett. A következő félévre vonatkozóan a bankok nettó értelemben vett mintegy 31 százaléka további lazítást tervez a lakáscélú hitelek feltételein, míg a fogyasztási hitelekben gyakorlatilag nem terveznek változtatást a kondíciókban.

Folytatódott a lakáscélú hitelek felárának mérséklődése. A lakáscélú hitelek teljes hitelköltsége (THM) folytatta csökkenését az alapkamat mérséklődésével párhuzamosan. A második negyedévben kötött új szerződésekre jellemző átlagos hitelköltség 7,6 százalékgal volt (15. ábra). A mérséklődés részben összetételhatás eredménye, amit a változó kamatozású konstrukciók arányának 2013 vége óta megfigyelhető emelkedése okoz. A változó kamatozású hitelek átlagos hitelköltsége 7,2 százalékgal, míg a fix kamatozású konstrukcióké 7,9 százalékgal volt. A referencia-kamat (3 hónapos BUBOR) feletti felár mindkét típusú hiteltermék esetében csökkent az előző negyedévhez képest: a változó kamatozású hitelekénél mintegy 0,4 százalékponttal (4,7 százalékponttal), míg a fix kamatozású termékekénél 0,2 százalékponttal (5,4 százalékponttal).⁶ Ezzel folytatódott az új kibocsátású hitelek feláraiban 2013 utolsó negyedéve óta megfigyelhető csökkenő tendencia (16. ábra).

A fogyasztási hitelek teljes hitelköltsége is mérséklődött. A fogyasztási hitelek teljes hitelköltsége csökkent a jelzáloggal fedezett és az egyéb fogyasztási hitelek körében is. A szabad felhasználású jelzáloghitelek THM-e mintegy 0,4 százalékponttal 10 százalékra mérséklődött, míg a fedezetlen fogyasztási hitelek hitelköltsége nagyobb mértékben – a személyi hiteleké több mint 1, míg az áruhiteleké több mint 2 százalékponttal – mérséklődött (15. ábra). Utóbbi termék

⁶ A fix kamatozású konstrukciók esetében indokolt lehet a felárat más referencia kamattal számolni. Az 5 éves államkötvény alapján számított felár emelkedett, ami az állampapír-hozamok markáns csökkenésének következménye. A mérséklődést azonban részben egyedi hatások okozták, és a vizsgált időszak vége óta jelentős korrekció is lejárt, így az államkötvény-hozamok alapján számított felár félrevezető lehet.

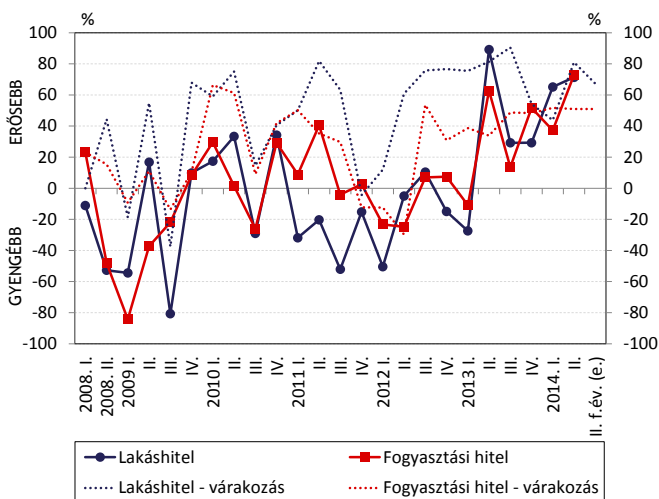
17. ábra: A PKI háztartási hitelezésre vonatkozó részindexe

Megjegyzés: A mutató a pénzügyi kondícióknak a háztartási hitelezésen keresztül a GDP éves növekedésére gyakorolt hatását számszerűsíti. A sáv a módszertani bizonytalanságot jeleníti meg. Előzetes adatok alapján.

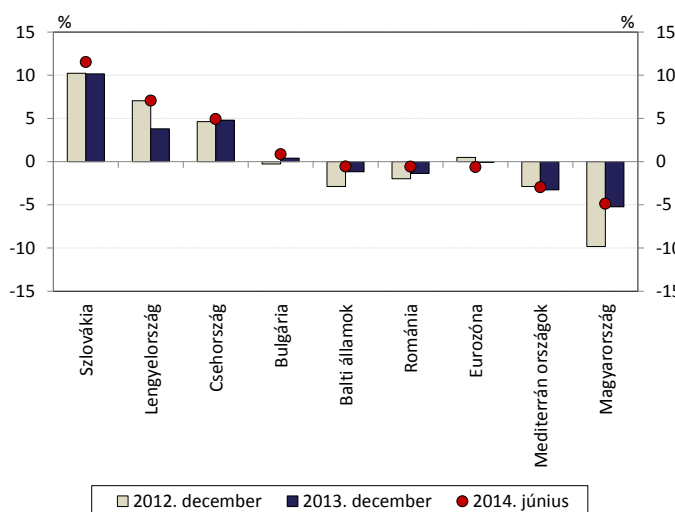
Forrás: MNB.

18. ábra: Hitelkereslet a háztartási hitelezési szegmensben

Forrás: MNB, a bankok válasza alapján.

19. ábra: Háztartási hitelek tranzakció alapú éves növekedési üteme nemzetközi összehasonlításban

Megjegyzés: Mediterrán országok: Görögország, Olaszország, Portugália, Spanyolország. Balti államok: Észtország, Litvánia, Lettország.

Forrás: EKB, MNB.

esetében a csökkenésben szezonális hatás is közrejátszott. A banki gépjárműhitelek teljes hitelköltsége enyhén emelkedett az előző negyedév átlagához képest. A THM-ben megfigyelhető mérséklődés a legtöbb hitelszegmensben meghaladta a referenciakamat csökkenésének mértékét, így a felárak enyhén mérséklődtek (16. ábra).

A bankrendszer hatása a háztartási szegmensben keresztül továbbra is kontrakciós. A pénzügyi kondíciós index háztartási részindexe az előző negyedévhez képest lényegében változatlan maradt: az index szerint a bankrendszer visszafogott hitelkínálatával 0,7 százalékos mértékben lassította a GDP éves növekedését 2013 és 2014 második negyedéve között (17. ábra). Bár az elmúlt negyedévben a hitelfeltételek enyhítéséről számoltak be a bankok, a hitelfeltételek továbbra is szigorúbbak a válság előtti szintjüknél. Mindez a hitelfedezeti arány változatlanul alacsony – 57 százalékos – szintjében is tükröződik, ami jelentősen alacsonyabb mind a szabályozói maximumnál (forint alapú lakáshitelek esetében 80 százalék), mind pedig a korábbi évek átlagánál.

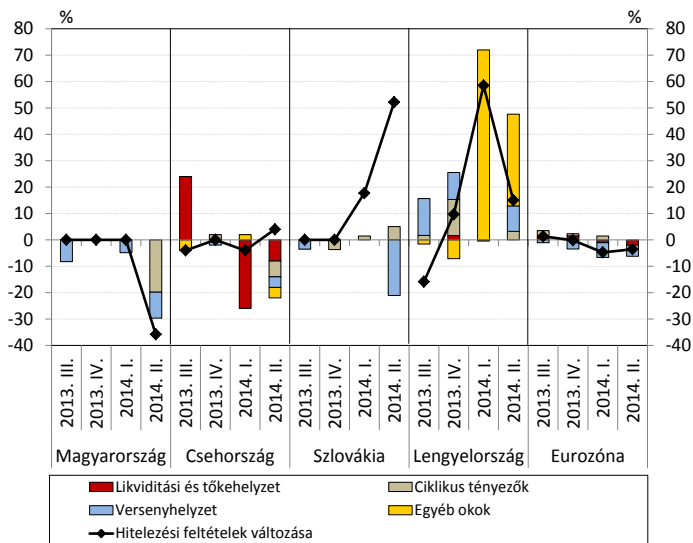
A bankok döntő többsége a háztartási hitelkereslet további élénkülését érzékelte. A hitelezési felmérés alapján a második negyedévben a bankok nettó értelemben vett 71 százaléka jelezte a lakáshitelek iránti, míg 73 százaléka a fogyasztási típusú hitelek iránti kereslet élénkülését (18. ábra). A kereslet élénkülését továbbra is erőteljesen támogatják a kedvező monetáris kondíciók, valamint a korábbiaknál kedvezőbb gazdasági kilátások is. A válaszadó bankok többsége a kereslet további erősödésére számít mindkét hitelszegmensben.

Nemzetközi kitekintés a háztartási szegmensben

A visegrádi országokban bővült, míg az eurozónában mérséklődött a háztartások hitelállománya. Az Európai Unió monetáris unión kívül eső tagországainak döntő többségében emelkedett a hitelállomány. Az éves dinamikát tekintve a közeli országokban hazánkon kívül csak Romániában tapasztalható állományleépülés, míg a többi visegrádi országban 5 százalék feletti éves növekedési ütem jellemző (19. ábra). A fejlett országokban a vállalati hitelszegmenshez hasonlóan vegyes kép rajzolódik ki: az eurozóna tagországok felében emelkedett, míg a többi országban mérséklődött a hitelállomány az elmúlt negyedéven. A negyedéves alapon csökkenést felmutató országok szinte mindegyikéről elmondható, hogy éves alapon is mérséklődés látszódott a hitelállományukban.

A KKE-régióban szigorodtak, az eurozónában enyhültek a lakáscélú hitelek feltételei. A régiós országok közül

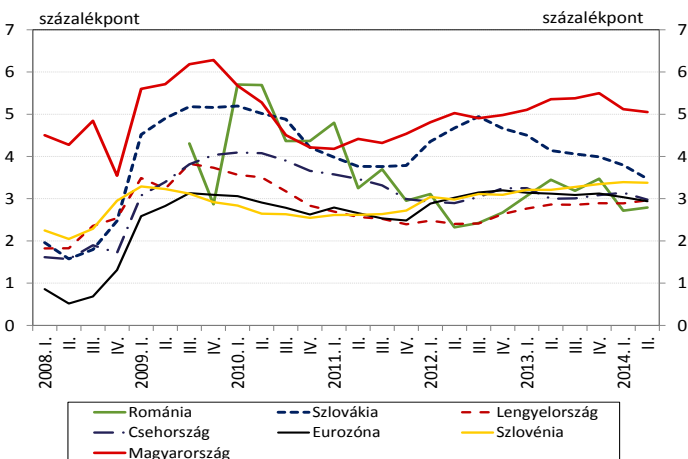
20. ábra: Lakáscélú hitelek feltételeinek változása és a változás irányába ható tényezők nemzetközi összehasonlításban

Megjegyzés: Az egyes kategóriák értékei a tematikusan odatartozó tényezők számtani átlagaként adódnak. A pozitív értékek a feltételek szigorodását, a negatívak az enyhítést jelölik.

Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

21. ábra: A felár nemzetközi összehasonlítása a hazai devizában nyújtott lakáscélú hiteleknél

Megjegyzés: 3 hónapos bankközi kamat feletti, THM alapú felárak.

Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

Szlovákiában és Lengyelországban a bankok szélesebb köre szigorított a lakáscélú hitelek feltételein, míg Csehországban a feltételek közel változatlanok maradtak (20. ábra). Szlovákiában a szigorítást a bankok elsősorban a lakáspiaci kilátásokkal indokolták. A lengyel bankok az előző negyedévhez hasonlóan a jelzáloggal fedezett kitétségekkel kapcsolatos felügyeleti ajánlással (a jelzáloghitelek maximális futamidejével, hitelfedezeti arányával, devizanemével kapcsolatos korlátozások) indokolták a szigorításokat. Az eurozónában az előző negyedévhez hasonlóan enyhültek a lakáscélú hitelfeltételek, elsősorban az élénkülő verseny hatására. Az Európai Központi Bank hitelezési felmérése kiemeli, hogy az enyhítéssel párhuzamosan az egyes országok hitelkínálati kondícióiban látható heterogenitás is csökkent, a vállalati szegmensben látottnál nagyobb mértékben.

A magyar lakáscélú hitelek felára továbbra is kimagasló régiós összehasonlításban. 2014 második negyedévében a régiós országok többségében mérséklődött vagy nem változott érdemben a lakáscélú hitelek felára. A magyar felár így – csökkenése ellenére – nem közeledett a régiós átlaghoz, annál továbbra is mintegy két százalékponttal magasabb. A KKE-országok között Szlovákiában volt megfigyelhető a legnagyobb mérséklődés (21. ábra). Az eurozónában szintén csökkent a megvalósult ügyletek felára, azonban az egyes országok háztartásai továbbra is jelentősen eltérő árjellegű feltételek mellett juthatnak csak hitelhez. A felár a második negyedévben a Finnországra jellemző 1,8 százaléktól a ciprusi 4,6 százalékgig terjedt. A mediterrán országokban többségében – Görögország kivételével – mérséklődött a hitelköltség.

MELLÉKLET: MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK

Az elemzés alapját statisztikai adatok és a hitelezési felmérés eredményei adják.

1. Hitelaggregátumok és hitelkamatok adatai

A Magyar Nemzeti Bank törvény által meghatározott feladata statisztikai adatok közlése a hitelintézeti rendszer működésére és az ország pénzügyi helyzetére vonatkozóan. Az MNB honlapján megtalálhatók az összeállított statisztikák, a fő adatokat bemutató sajtóközlemények és a statisztikák készítésének módszertani leírásai. A weboldal elérési címe:

<http://www.mnb.hu/Statisztika>

2. Hitelezési felmérés

A hitelezési felmérés segít feltárni, hogy meghatározó hazai bankok hogyan látják, értékelik a piaci folyamatokat, illetve hogyan alakítják stratégiájukat és azon belül hitelezési politikájukat. A háztartási hitelekre vonatkozó felmérésben összesen 14 bank vett részt. A lakáshitelekkel kapcsolatos kérdésekre 10, a fogyasztási hitelezéssel összefüggően 14 bank és emellett 6 pénzügyi vállalkozás adott választ. A 2014 második negyedév végi adatok alapján a lakáscélú hitelállományra vonatkozóan a felmért intézmények a bankszektor 91 százalékát fedik le, míg a fogyasztási hitelek piacán 93 százalékát. A vállalati kérdőívet összesen 8 bank töltötte ki, ezek a vállalati hitel-piac 82 százalékát, az üzleti ingatlanhitelek piacának 93 százalékát képviselik. Az önkormányzati hitelek szegmensében összesen 7 banktól kértünk választ. A felmért intézmények a 2014 második negyedév végi adatok alapján a bankszektor önkormányzati kitétségeinek 96 százalékát fedik le.

A felmérés minden szegmensben standard kérdőívből áll, illetve a 2010 januárjában végrehajtott felmérés óta aktuális kérdéseket is megfogalmazunk valamelyik hitelezési szegmenshez kapcsolódóan. A visszatekintő kérdések 2014 második negyedévére (2014 első negyedévéhez képest), az előre tekintő kérdések a következő féléves időszakra, azaz 2014 második félévét lefedő időszakra vonatkoznak (2014 második negyedévéhez képest). A mostani kérdőívet a hitelezési vezetők 2014. július 1. és 16. között töltötték ki.

A változás jelzésére a válaszadók százalékában kifejezett ún. nettó változás mutatót használjuk. Ezt úgy kapjuk, hogy a változást (szigorítást/növekedést/erősödést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányából levonjuk az ellenkező előjelű változást (enyhítést/csökkenést/gyengülést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányát.

A hitelezési felmérés részletes eredményei és az ábrakészlet az alábbi linken található:

<http://www.mnb.hu/Kiadvanyok/hitelezesi-felmeres>

3. A Pénzügyi Kondíciós Index (PKI)

A PKI a pénzpiacok viselkedését reprezentáló rövid kamatok és nominális árfolyam mellett a pénzügyi közvetítőrendszert jellemző egyéb ár-, mennyiségi és kvalitatív változókban található információt sűríti egy indikátorváltozóba. A PKI a pénzügyi szektor hatását méri a reálgazdaságra. Az anyagban több helyen is szerepeltetett PKI éves változása azt mutatja, hogy mennyi a pénzügyi és a bankrendszer hozzájárulása a reál-GDP éves növekedési üteméhez.

A PKI-t meghatározó változók súlyait egy olyan VAR (vektor autoregresszív) modellből származtatjuk, amely a Tamási–Világi (2011)⁷ által kifejlesztett bayesi strukturális VAR modellen alapul. A VAR modellben az úgynevezett előjel-restríciós módszerrel azonosítani lehet a monetáris politikai sokkokat, valamint a pénzügyi piacok és bankrendszer kínálati sokkjait. Az azonosított sokkok segítségével kiszámítható, hogy az egyes pénzügyi változók váratlan megváltozásai hogyan hatnak a GDP növekedésére. A módszertan előnye, hogy kiszűrhető a pénzügyi változók endogén reakciója a konjunktúra alakulására, vagyis valódi ok-okozati kapcsolat azonosítható.

⁷ TAMÁSI, B.–B. VILÁGI (2011): Identification of Credit Supply Shocks in a Bayesian SVAR model of the Hungarian Economy. *MNB Working Papers*, 2011/07.

A PKI a következő változókon alapul:

- 3 hónapos bankközi kamat (BUBOR)
- nominál effektív árfolyam
- vállalati hitel-állomány
- lakossági (fogyasztási és szabad felhasználású jelzálog-) hitelállomány
- kamatmarzs a vállalati hiteleken
- kamatmarzs a lakossági (fogyasztási és szabad felhasználású jelzálog-) hiteleken

A teljes PKI mellett kiszámolhatók részindexek is. Így például a pénzügyi hatásoktól megtisztított „bankrendszeri” PKI a hitelek és a kamatmarzsok súlyozásával készül. Ugyanakkor a PKI alapjául szolgáló VAR modell arra nézve nem szolgáltat információt, hogy a bankközi kamat mekkora részben hat a fogyasztási és mekkora részben a vállalati hiteleken keresztül. Erre csak hozzávetőleges becslést tudunk adni a fogyasztási és a vállalati forinthitelek részesedésének a felhasználásával. Ezt a bizonytalanságot fejezi ki az, hogy a fogyasztási, illetve a vállalati hitelezésnek a GDP-re gyakorolt hatását sávós ábrákon jelenítjük meg. A sáv egyik határa csak a hitelmennyiségnek és a kamatmarzsoknak a VAR modell alapján kiszámolt hatását méri. A sáv másik határának a kiszámolásához a pénzügyi kamatok hatását is figyelembe vesszük, de ez a kalkuláció már nem a VAR modellen, hanem a fent jelzett becslésen alapul.

HITELEZÉSI FOLYAMATOK

2014. augusztus

Nyomda: Prospektus–SPL konzorcium

8200 Veszprém, Tartu u. 6.

